

การศึกษาบรรยากาศในโรงเรียนและทุนทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และผลของความเป็นส่วนหนึ่งต่อความผาสุกทางจิตใจและพฤติกรรม
การเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

A Study of School Climate and Psychological Capital Influencing School Belonging, and the Effects of School Belonging on Psychological Well-being and Classroom Citizenship Behavior among Secondary School Students

นริศรา ศิริพันธ์ศักดิ์ (Narisara Siripantasak)^{1*}
กาญจนา ภัทราวิวัฒน์ (Kanchana Pattrawiwat)²

Received: February 7, 2025

Revised: July 6, 2025

Accepted: July 7, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 469 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบวัดความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน แบบวัดบรรยากาศในโรงเรียน แบบวัดทุนทางจิตวิทยา แบบวัดความผาสุกทางจิตใจ และแบบวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า โมเดลปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2=188.72$, $df=161$, $p=0.07$, $GFI=0.96$, $AGFI=0.94$, $CFI=1.00$, $RMSEA=0.02$, $SRMR=0.02$) ซึ่งความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงทางบวกจากบรรยากาศในโรงเรียนและทุนทางจิตวิทยาโดยที่ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนและความผาสุกทางจิตใจ

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงสาเหตุ, ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน, วัยรุ่น

Abstract

This research aims to examine the antecedents and effects of secondary school students' sense of belonging to their school using empirical data. The sample consisted of

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Doctor of Philosophy Program in Applied Behavioral Science Research, Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

² สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

*Corresponding Author, Email: vie_sa_nucash@hotmail.com

469 secondary school students from Secondary Educational Service Area Office One in Bangkok. The instruments used included the School Belonging Scale, School Climate Scale, Psychological Capital Scale, Well-being Scale, and Classroom Citizenship Behavior Scale. Statistical analysis was conducted using structural equation modeling. The results indicated that the model of antecedents and effects among secondary school students in Bangkok was supported by the empirical data (Chi-Square=188.72, df=161, p=0.07, GFI=0.96, AGFI=0.94, CFI=1.00, RMSEA=0.02, SRMR=0.02). The sense of school belonging is positively influenced directly by the school climate and psychological capital. Furthermore, a strong sense of belonging positively impacts both class citizenship behavior and psychological well-being.

Keywords: Causal Research, School Belonging, Adolescents

บทนำ

สังคมปัจจุบันสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ที่มีความต้องการที่ได้รับความรักและการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน สังคม และโรงเรียน ซึ่งนักเรียนที่ได้รับการตอบสนองความต้องการในข้างต้น ย่อมดำเนินชีวิตอยู่ในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข แต่ในทางกลับกันถ้านักเรียนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน สังคม และโรงเรียนได้ ย่อมนำไปสู่การลาออกจากโรงเรียนได้ในที่สุด จากการสำรวจการลาออกกลางคันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 พบว่า มีนักเรียนอายุ 7-15 ปี ลาออกกลางคันมากกว่า 21,364 คน (ศธ.เปิดข้อมูลทอม 2/2565 นักเรียนออกกลางคัน 52,808 คน, 2566) ซึ่งเกิดจากการที่นักเรียนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนในโรงเรียนได้ ทำให้นักเรียนไม่มีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน นักเรียนจึงเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีความล้มเหลวในชีวิต ส่งผลให้นักเรียนมีภาวะซึมเศร้าและมีความเสี่ยงที่จะฆ่าตัวตาย และจากข้อมูลอัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จจากกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2562-2566 พบว่า นักเรียนที่เข้าสู่วัยรุ่นมีภาวะซึมเศร้าสูงถึงจำนวน 2,200 คนต่อประชากรจำนวนหนึ่งแสนคน และมีอัตราการพยายามฆ่าตัวตายแต่ไม่สำเร็จ จำนวน 116.84 คนต่อประชากรจำนวนหนึ่งแสนคน (ปี 66 คนไทยพยายามฆ่าตัวตาย 2.5 หมื่นคน ‘วัยรุ่น’ มากสุด - ศธ. ดัน ‘หมอพร้อม-แพทย์ AI’ ช่วย, 2567) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่ไม่มีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนส่งผลให้นักเรียนมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง ส่งผลให้ทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน ทำให้นักเรียนถูกพักการเรียนหรือถูกไล่ออกจากโรงเรียนได้ในที่สุด

ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน (school belonging) จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความรักและผูกพันต่อโรงเรียนของนักเรียน ซึ่ง Goodenow (1993) กล่าวว่า ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน เป็นการที่บุคคลได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่จากบุคคลรอบข้างในโรงเรียน ได้รับการสนับสนุนและการยอมรับจากผู้อื่น ทำให้บุคคลมีความรู้สึกที่ตนเองสามารถเข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมในโรงเรียนได้ ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของโรงเรียน ส่วน Libbey (2007) กล่าวเพิ่มเติมว่า ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน เป็นความเชื่อของบุคคลในการเรียนรู้และมีประสบการณ์เชิงบวกต่อตนเอง มีความสนใจในตนเองและเพื่อน ทำให้บุคคลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน บุคคลจะมีความรู้สึกที่โรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดภัยเปรียบเสมือนบ้านของตนเอง (Libbey, 2007) ส่วน

Johnson, Strayhorn, and Parler (2020) กล่าวเพิ่มเติมว่า ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนนั้น เป็นการที่นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ได้รับความเข้าใจและการยอมรับจากเพื่อนอย่างไม่มีเงื่อนไข ทำให้นักเรียนมีความเชื่อใจและไว้วางใจเพื่อนของตนเอง จนสามารถเป็นตัวของตัวเองได้อย่างที่ตนเองต้องการ รวมถึงการที่ครูมีการปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยที่ครูไม่ตัดสินต่อนักเรียนที่มีปัญหาและเหมารวมว่านักเรียนเป็นคนผิวดกต นักเรียนจึงไม่เกิดความรู้สึกแปลกแยกในกลุ่มเพื่อนและครู แต่มีความรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับเพื่อนและครู ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน (Strayhorn, 2019) แต่ในทางกลับกันถ้านักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนต่ำ นักเรียนจะขาดความมั่นใจในตนเอง มีความรู้สึกแปลกแยก อาจถูกข่มเหงรังแกจากผู้อื่นได้ง่าย มีการหลีกเลี่ยงการทำกิจกรรมในโรงเรียน ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และมีแนวโน้มที่จะลาออกจากโรงเรียนในที่สุด (Gentzke, 2024)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ประกอบด้วย บรรยากาศในโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน (Kalkan & Dağlı, 2021) และทุนทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นการที่นักเรียนมีมุมมองต่อเพื่อนในเชิงบวก มีการรับรู้และมีความหวังว่าตนเองสามารถปรับตัวเข้าหาเพื่อนได้ ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น (Datu & Valdez, 2019) ส่วนความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนส่งผลต่อความผูกพันทางจิตใจ (Xu & Fang, 2021) ซึ่งการที่นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน นักเรียนย่อมมีความภาคภูมิใจและมีความพึงพอใจในชีวิตของตนเอง และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน เป็นการที่นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ย่อมมีจิตสำนึกในหน้าที่ของตนเองและมีการคำนึงถึงผู้อื่น จึงมีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในชั้นเรียนด้วยความเต็มใจ (Encina & Berger, 2021) จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนในช่วงสิบปีที่ผ่านมา พบว่า มีการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนใช้ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) และทฤษฎีมนุษยนิเวศวิทยา (Human Ecology Theory) เท่านั้น แต่ยังไม่มีการศึกษาโดยใช้ทฤษฎีทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ในบริบทของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะตรวจสอบปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มายืนยันปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนทั้งในทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและเป็นการขยายขอบเขตความรู้ทฤษฎีให้มีความสอดคล้องกับบริบทในประเทศไทยและในทางปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่ส่งผลต่อความผูกพันทางจิตใจและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน มีความสุขในการเรียนและมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

1. ทฤษฎีมนุษยนิเวศวิทยา (Human Ecology Theory) เป็นทฤษฎีที่มีความเชื่อว่าการทำความเข้าใจบุคคลต้องพิจารณาบริบทที่บุคคลเจริญเติบโตมานั้น ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการเจริญเติบโตของบุคคล ซึ่งบุคคลจะมีปฏิสัมพันธ์และได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัว โดยความสัมพันธ์ในแต่ละระบบมีการเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเติบโตขึ้น โดยทฤษฎีมนุษยนิเวศวิทยานั้น เน้นการทำความเข้าใจของบุคคลแต่ละคนและการเข้าใจบริบทแวดล้อมบุคคลนั้นด้วย โดยบริบทแวดล้อมนั้นมีระบบย่อย 4 ระบบ ดังนี้ (ประกายรัตน์ ภัทรธิต, 2560)

1.1 ระบบจุลภาค (microsystem) เป็นระบบที่อยู่ชั้นในสุดที่มีความเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนและการดำเนินชีวิต ความมั่นคงทางอารมณ์ ทักษะทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นคุณลักษณะทางบวกของบุคคล ประกอบด้วย การมองโลกในแง่ดี ความหวัง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความหย่อนตัว ซึ่งการที่นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับครอบครัว เพื่อน และครู ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน มีความพึงพอใจในโรงเรียน ซึ่งนำไปสู่การมีความผูกพันทางจิตใจของนักเรียนในอนาคต

1.2 ระบบกึ่งกลาง (mesosystem) เป็นระบบที่ 2 ที่อยู่ถัดจากระบบจุลภาค ประกอบด้วยปฏิสัมพันธ์ระหว่างระบบจุลภาค การที่นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับโรงเรียน ย่อมเกิดระบบกึ่งกลางขึ้น การที่นักเรียนอยู่ในบรรยากาศในโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนเพิ่มสูงขึ้น

1.3 ระบบภายนอก (exosystem) เป็นระบบที่ 3 ที่อยู่ถัดจากระบบกึ่งกลาง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมภายนอกกับระบบกึ่งกลางและระบบจุลภาค เป็นระบบสังคมทั้งหมดที่บุคคลไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรง แต่มีอิทธิพลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อบุคคล เช่น การที่โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยครูมีการสื่อสารให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

1.4 ระบบมหภาค (macrosystem) เป็นระบบที่ 4 ที่อยู่ถัดจากระบบภายนอก ประกอบด้วยเรื่องที่ทำให้คุณค่า ค่านิยม ทัศนคติ กฎหมาย อดมคติ และวัฒนธรรม เป็นสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อระบบทุกระบบทั้งตัวบุคคล เนื่องจากเป็นระบบที่ใหญ่ที่สุด สามารถเปลี่ยนแปลงตามความก้าวหน้าในเรื่องต่าง ๆ

2. ทฤษฎีทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) เป็นทฤษฎีที่มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังต้องมีปัจจัยส่วนบุคคลร่วมด้วย การที่ปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัยทำหน้าที่กำหนดซึ่งกันและกัน ไม่ได้มีอิทธิพลในการกำหนดซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีการอธิบายปัจจัยเป็นคู่ ดังนี้ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2562)

คู่ที่หนึ่ง ปัจจัยส่วนบุคคล (person) และพฤติกรรม (behavior) เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ความคาดหวังเกี่ยวกับตนเอง และความตั้งใจที่กำหนดว่าบุคคลจะมีการแสดงพฤติกรรมเป็นอย่างไร เช่น การที่นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่งในโรงเรียน จึงมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนด้วยความเต็มใจ ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนเพิ่มสูงขึ้น เป็นต้น

คู่ที่สอง สภาพแวดล้อม (environment) กับปัจจัยส่วนบุคคล (person) เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับความคิด ความเชื่อ และความสามารถทางปัญญาของบุคคลที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยได้รับข้อมูลและการตอบสนองทางอารมณ์โดยผ่านสภาพแวดล้อมและการจัดการเรียนการสอน ในขณะเดียวกันบุคคลมีการตอบสนองที่แตกต่างจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่อาศัยอยู่ โดยลักษณะที่ปรากฏนั้นส่งผลต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมก่อนกระทำสิ่งใดนั่นเอง เช่น นักเรียนที่อยู่ในบรรยากาศในโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมหลากหลาย ทำให้นักเรียนได้รู้จักและมีความสนิทสนมกับเพื่อน ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น

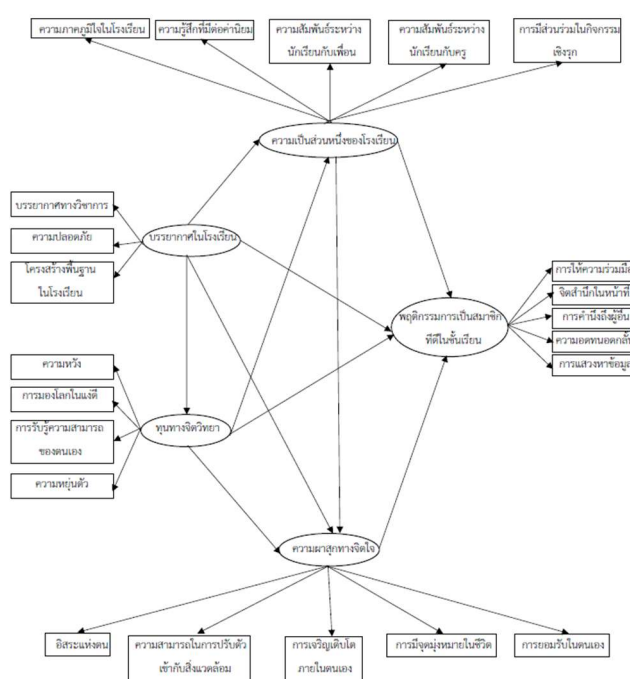
คู่ที่สาม พฤติกรรม (behavior) กับสภาพแวดล้อม (environment) เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมในชีวิตประจำวันของบุคคล เมื่อพฤติกรรมเปลี่ยนไป สภาพแวดล้อม ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการที่นักเรียนอยู่ในบรรยากาศโรงเรียนที่เจียบสงบ มีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยต่อ

การเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีสมาธิจดจ่อในการเรียนรู้ มีการส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงต่อเวลา ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนเพิ่มสูงขึ้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน พบว่า มีการศึกษาบรรยากาศในโรงเรียนส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะบรรยากาศในโรงเรียนที่มีความปลอดภัย ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและการทำกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น นักเรียนจึงมีความสนิทสนมกับเพื่อนและมีความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนและโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น (Kalkan & Dağlı, 2021) และมีการศึกษาทุนทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เกิดจากการที่มีทุนทางจิตวิทยา ทำให้นักเรียนมองโลกในแง่ดีและสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย รวมถึงการที่นักเรียนได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนและครู ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น (Datu & Valdez, 2019) ส่วนการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน พบว่ามีการศึกษาความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนส่งผลต่อความผูกพันทางจิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจและมีความสุขในการเรียน (Xu & Fang, 2021) และมีการศึกษาความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนส่งผลต่อพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนและครู ทำให้นักเรียนมีความผูกพันต่อโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีการมาโรงเรียนตรงต่อเวลา ต้องการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามที่โรงเรียนจัดขึ้น รวมถึงมีความรับผิดชอบในการเรียนและการดำเนินชีวิตมากขึ้น (Encina & Berger, 2021) จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ประกอบด้วยบรรยากาศในโรงเรียนและทุนทางจิตวิทยา และผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ประกอบด้วยความผูกพันทางจิตและพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน ดังภาพ 1

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

หมายเหตุ. โดย นริศรา ศิริพันธ์ศักดิ์ และกาญจนา ภัทราวิวัฒน์, ออกแบบเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2567

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ประเภทการวิจัยเชิงสาเหตุ (causal research) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 110,762 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

2. การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการพิจารณาจากเกณฑ์การกำหนดตัวอย่างในการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างของ Comrey and Lee (1992) ที่กล่าวว่า ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมควรมีจำนวน 300 คน ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เมื่อคณะผู้วิจัยนำแบบวัดมาทำการตรวจสอบและคัดเลือกแบบวัดฉบับสมบูรณ์ได้แบบวัดจำนวนทั้งสิ้น 469 คน

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร และเพื่อชดเชยอัตราตอบกลับจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 469 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (cluster sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก เพื่อสุ่มสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 2 เขต ซึ่งคณะผู้วิจัยสุ่มได้โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มด้วยวิธีการจับฉลาก เพื่อสุ่มโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนราชวินิตมัธยม โรงเรียนทวีธาภิเศก และโรงเรียนมัธยมวัดนายโรง ซึ่งข้อมูลทั่วไปของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61.62 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 38.38 ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่อายุ 13 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.64 รองลงมาคือ อายุ 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.29 อายุ 14 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.87 อายุ 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.65 และอายุ 16 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.56 ตามลำดับ โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 41.58 รองลงมาคือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 30.70 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 27.72 ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 76.12 รองลงมาคือ เกรดเฉลี่ย 3.01-3.50 คิดเป็นร้อยละ 14.50 เกรดเฉลี่ย 2.51-3.00 คิดเป็นร้อยละ 6.82 และเกรดเฉลี่ย 2.01-2.50 คิดเป็นร้อยละ 2.56 ตามลำดับ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนราชวินิตมัธยม คิดเป็นร้อยละ 37.31 โรงเรียนทวีธาภิเศก คิดเป็นร้อยละ 36.46 และโรงเรียนมัธยมวัดนายโรง คิดเป็นร้อยละ 26.23 ตามลำดับ

4. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบวัดความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน แบบวัดบรรยากาศในโรงเรียน แบบวัดทุนทางจิตวิทยา แบบวัดความผาสุกทางจิตใจ และแบบวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน ซึ่งคณะผู้วิจัยมีการพัฒนาแบบวัดให้มีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะ จากนั้นนำแบบวัดไปให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาการแนะแนว ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย รวมอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน เพื่อพิจารณา

ความสอดคล้องของเนื้อหาตามนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ที่มีค่าสูงกว่า 0.50 ขึ้นไป (ไพศาล วรคำ, 2555) และนำแบบวัดทุกฉบับไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 110 คน แล้วนำแบบวัดมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อกับภาพรวม (Item-Total Correlation) ซึ่งหาได้จากสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Coefficient Correlation) ควรมีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า 0.20 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่น (reliability) ควรมีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป (ไพศาล วรคำ, 2555) ดังตาราง 1

ตาราง 1

ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด

แบบวัด	จำนวนข้อ	IOC	r	α
แบบวัดความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน	26	0.86-1.00	0.38-0.78	0.93
แบบวัดบรรยากาศในโรงเรียน	12	0.71-1.00	0.51-0.82	0.93
แบบวัดทุนทางจิตวิทยา	17	0.71-1.00	0.53-0.80	0.93
แบบวัดความผาสุกทางจิตใจ	18	0.86-1.00	0.59-0.76	0.94
แบบวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน	18	0.57-1.00	0.57-0.80	0.94

จากนั้น คณะผู้วิจัยนำแบบวัดฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน บรรยากาศในโรงเรียน ทุนทางจิตวิทยา ความผาสุกทางจิตใจ และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน ซึ่งทุกโมเดลการวัดมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ดังตาราง 2

ตาราง 2

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัด

โมเดลการวัด	SC	t	CR
ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน	0.55-0.85	9.55*-17.01*	0.30-0.72
บรรยากาศในโรงเรียน	0.77-0.88	18.90*-23.64*	0.60-0.77
ทุนทางจิตวิทยา	0.84-0.89	21.73*-24.11*	0.71-0.79
ความผาสุกทางจิตใจ	0.73-0.85	16.97*-21.28*	0.53-0.72
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน	0.75-0.84	18.22*-21.36*	0.56-0.71

SC: คำนำนัยองค์ประกอบมาตรฐาน, t: ค่าสถิติ, CR: ค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง *p<0.05

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากทางบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างและนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยตอบแบบวัดออนไลน์ใน Google Form ในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน พ.ศ. 2567 โดยแบบวัดใน Google Form นั้นมีค่าชี้แจงและรายละเอียดที่ชัดเจน หากนักเรียนกดยอมรับในเงื่อนไข แสดงว่านักเรียนมีความยินยอมในการทำแบบวัด จากนั้นนำแบบวัดทุกฉบับที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการตรวจสอบและคัดเลือกแบบวัดฉบับสมบูรณ์ ได้แบบวัดจำนวนทั้งสิ้น 469 ฉบับ โดยการใช้ชุดแบบวัดที่ได้รับการรับรองผลการพิจารณา

โครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ของหน่วยจริยธรรมและมาตรฐานการวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ SWU-EC672370

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยใช้วิธีการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood: ML)

ผลการวิจัย

ปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตาราง 3

ตาราง 3

ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของโมเดลปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

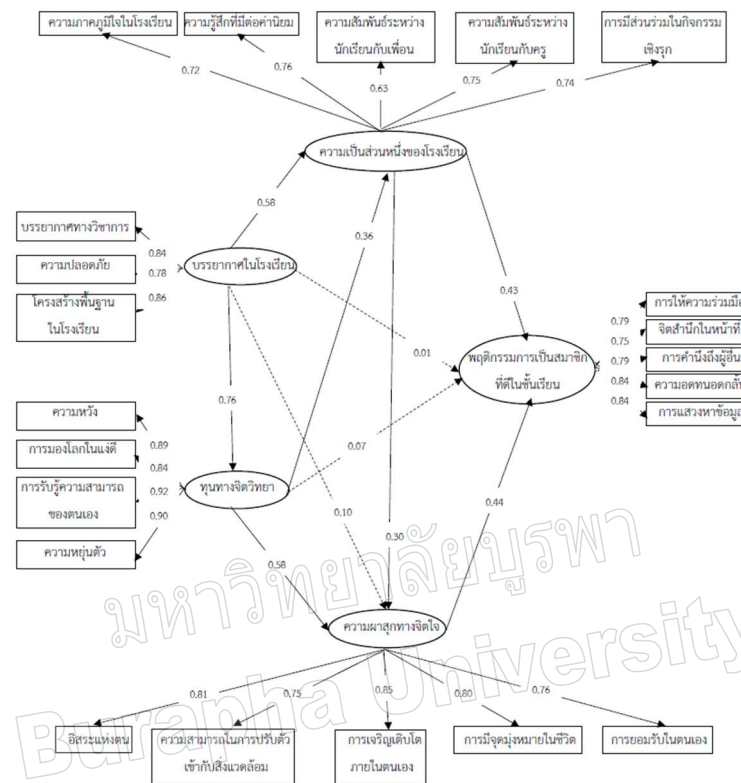
ปัจจัย เชิงเหตุ	ปัจจัยเชิงผล											
	ทุนทางจิตวิทยา			ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน			ความผูกพันทางจิตใจ			พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
บรรยากาศ ในโรงเรียน	0.76* (17.10)	-	0.76* (17.10)	0.58* (9.10)	0.27* (6.10)	0.85* (15.05)	0.10 (0.91)	0.70* (9.31)	0.80* (15.28)	0.01 (0.06)	0.75* (9.46)	0.76* (14.72)
ทุนทาง จิตวิทยา	-	-	-	0.36* (6.22)	-	0.36* (6.22)	0.58* (8.90)	0.11* (3.07)	0.69* (11.13)	0.07 (1.01)	0.45* (6.71)	0.52* (8.83)
ความเป็น ส่วนหนึ่ง ของโรงเรียน	-	-	-	-	-	-	0.30* (3.34)	-	0.30* (3.34)	0.43* (4.92)	0.13* (3.10)	0.56* (5.26)
ความผูก พันทางจิตใจ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.44* (4.92)	-	0.44* (4.92)
R ²	0.59			0.78			0.80			0.79		

Chi-Square=188.72, df=161, p=0.07, GFI=0.96, AGFI=0.94, CFI=1.00, RMSEA=0.02, SRMR=0.02, *p<0.05

จากตาราง 3 พบว่า โมเดลปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-Square =188.72, df=161, p=0.07, GFI=0.96, AGFI=0.94, CFI=1.00, RMSEA=0.02, SRMR=0.02) ซึ่งปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงสุด คือ บรรยากาศในโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.58 ส่วนทุนทางจิตวิทยามีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลต่ำสุดเท่ากับ 0.36 ส่วนปัจจัยเชิงผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงสุด คือ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.43 ส่วนความผูกพันทางจิตใจ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลต่ำสุดเท่ากับ 0.30 ดังภาพ 2

ภาพ 2

โมเดลปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Chi-Square=188.72, df=161, p=0.07, GFI=0.96, AGFI=0.94, CFI=1.00, RMSEA=0.02, SRMR=0.02

หมายเหตุ. โดย นริศรา ศิริพันธ์ศักดิ์ และกาญจนา ภัทรวิวัฒน์, ออกแบบเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2567

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-Square=188.72, df=161, p=0.07, GFI=0.96, AGFI=0.94, CFI=1.00, RMSEA=0.02, SRMR=0.02) ทั้งนี้เป็นเพราะค่าไคสแควร์ (Chi-Square) เท่ากับ 188.72 ค่าองศาอิสระ (degree of freedom) เท่ากับ 161 คำนัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.07 จะเห็นได้ว่าค่า p ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสามารถแปลความหมายได้ว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกับโมเดลของคณะผู้วิจัย ดังที่นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542) ได้กล่าวว่า ค่าไคสแควร์ (Chi-Square) มีค่าต่ำมากยิ่งมีค่าใกล้เคียงมากเท่าไร แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วนค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index) มีค่าเท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index) มีค่าเท่ากับ 0.94 และค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index) มีค่าเท่ากับ 1.00 ยิ่งค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index) และค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index) มีค่าเข้าใกล้หนึ่ง แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) รวมถึงการพิจารณาค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation) และค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (Standard Root Mean Square Residual) มีค่าเท่ากับ 0.02 ซึ่งมีค่าที่เข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่า โมเดลมีความ

สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ซึ่งโมเดลปัจจัยเชิงเหตุและผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น มีความสอดคล้องกับทฤษฎีทางปัญญาสังคมที่มีความเชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมรอบตัวเท่านั้น ยังมีลักษณะส่วนบุคคลร่วมด้วย (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2562) ซึ่งลักษณะส่วนบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับพฤติกรรม โดยทุนทางจิตวิทยา ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และความผาสุกทางจิตใจมีปฏิสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน ส่วนสภาพแวดล้อมมีปฏิสัมพันธ์กับลักษณะส่วนบุคคล โดยบรรยากาศในโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อทุนทางจิตวิทยา ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และความผาสุกทางจิตใจ ส่วนสภาพแวดล้อมมีปฏิสัมพันธ์ต่อพฤติกรรม โดยบรรยากาศในโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน และสอดคล้องกับทฤษฎีมนุษย์นิเวศวิทยาของบรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner) ที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจบุคคลตามบริบทแวดล้อม โดยบุคคลและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน เช่น บรรยากาศในโรงเรียนและทุนทางจิตวิทยาส่งผลต่อการเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ส่วนความผาสุกทางจิตใจและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนได้รับอิทธิพลจากความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน เป็นต้น (ประกายรัตน์ ภัทรธิต, 2560) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงสุด คือ บรรยากาศในโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.58 ทั้งนี้เป็นเพราะการที่นักเรียนได้อยู่ในโรงเรียนที่มีความปลอดภัย มีการจัดสถานที่ที่เป็นสัดส่วนที่มีความเงียบสงบและมีแสงสว่างเพียงพอ ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียนได้อย่างสะดวก ครูมีการมุ่งเน้นให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยครูมีการจัดกลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้สนิทสนมกันมาทำงานกลุ่มร่วมกัน ทำให้นักเรียนต้องสร้างสัมพันธ์ภาพ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมและช่วยเหลือกันในการทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยมีครูคอยดูแลเอาใจใส่นักเรียนทุกคนในกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้นักเรียนมีความสนิทสนมเพื่อนในชั้นเรียน รวมถึงการที่นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่และการได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือจากครูอย่างเสมอภาคกัน ส่งผลให้นักเรียนมีความรักและผูกพันต่อเพื่อนและครู ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น ดังคำกล่าวของ Kalkan and Dağlı (2021) ที่กล่าวว่า การที่นักเรียนมีการรับรู้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีความปลอดภัย การที่นักเรียนมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนและครู และการที่นักเรียนได้รับการสนับสนุนทางสังคมทำให้นักเรียนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ส่งผลให้มีความสุขในการเรียน และมีความเหนื่อยล้าทางการเรียนลดลง รวมถึงการที่นักเรียนที่ได้เรียนออนไลน์นั้น สามารถเรียนย้อนหลังได้ในทุกที่ทุกเวลา ซึ่งเมื่อนักเรียนเรียนเนื้อหาแล้วไม่เข้าใจ สามารถสอบถามเพื่อนและครูได้ตลอดเวลา (นันทขุณยมหาพันธ์, 2567) ทำให้นักเรียนไม่รู้สึกเหงาและโดดเดี่ยวจากการเรียน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มขึ้น (บงกช นักเสียง, 2567)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนต่ำสุด คือ ทุนทางจิตวิทยา มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลต่ำสุดเท่ากับ 0.36 ทั้งนี้ เกิดจากการที่นักเรียนเข้าสู่วัยเปลี่ยนผ่านจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาหรือนักเรียนมีการย้ายห้องเรียนเมื่อเปลี่ยนระดับชั้น ทำให้นักเรียนต้องจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ที่ต้องไปพบเพื่อนใหม่ที่มีอุปนิสัยแตกต่างกันไป ซึ่งนักเรียนที่มีทุนทางจิตวิทยาสูงนักเรียนจะมีมุมมองต่อเพื่อนทุกคนในเชิงบวก มีการรับรู้และมีความหวังว่าตนเองจะสามารถปรับตัวเข้าหาเพื่อนได้ ส่งผลให้นักเรียนกล้าพูดคุยทำความรู้จักกับเพื่อนใหม่ ซึ่งเพื่อนบางคนมีอัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีการพูดจาไพเราะและให้เกียรติกัน มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น แต่ในเพื่อนบางคนนั้นเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง ข่มเหงรังแกผู้อื่น ชอบชักชวนเพื่อนให้ประพฤติปฏิบัติตนผิดกฎระเบียบของโรงเรียน ซึ่งนักเรียนมีมุมมองว่าเพื่อนมีจุดเด่นและจุดด้อยแตกต่างกัน นักเรียนจะมีการรับรู้และมีปรับตัวเข้าหาเพื่อน ด้วยความเข้าใจและ

ยอมรับในตัวตนของเพื่อนอย่างไม่มีเงื่อนไข ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและการทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงมีการชักชวนกันใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เพื่อตนเอง ผู้อื่น และโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kapor and Tomar (2016) ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ความหย่นตัว และการรับรู้ความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ประเทศอินเดีย ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนกับความหย่นตัว ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทุนทางจิตวิทยา มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากสังคม เมื่อนักเรียนพบสถานการณ์ที่ยุ่งยาก นักเรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ส่งผลให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงขึ้น

ส่วนปัจจัยเชิงผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงสุด คือ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.43 ทั้งนี้เป็นเพราะการที่นักเรียนมีการคบเพื่อนที่ดีที่มีอุปนิสัยที่ใกล้เคียงกับตนเอง ทำให้นักเรียนกับเพื่อนสามารถปรับตัวเข้าหาเพื่อนได้ง่าย การที่นักเรียนได้รับความรักและการยอมรับจากเพื่อนอย่างไม่มีเงื่อนไข ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม จึงทำให้นักเรียนมีความประพฤติปฏิบัติตนด้วยความเต็มใจ เช่น การมาโรงเรียนตรงต่อเวลา การมีส่วนร่วมในการเรียนด้วยความเต็มใจ การมีความรับผิดชอบในการทำงานที่ครูมอบหมายไว้ให้สำเร็จ การให้ความร่วมมือกับเพื่อนในการทำงานกลุ่ม การไม่รบกวนเพื่อนในเวลาเรียน การไม่สร้างความวุ่นวายในชั้นเรียน การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เป็นต้น รวมถึงการที่นักเรียนเห็นรุ่นพี่และเพื่อนมีความสมัครสมานสามัคคีกัน มีความรักและความผูกพันต่อโรงเรียน ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมควรเอาเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งผลให้นักเรียนมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วยความเต็มใจเพื่อรักษาชื่อเสียงของโรงเรียนให้คงอยู่ต่อไป ดังคำกล่าวของเดิมศักดิ์ คทวนิช (2565) ที่กล่าวว่า นักเรียนมีการเรียนรู้ผ่านตัวแบบที่มีความใกล้ชิดที่เป็นเพื่อนและรุ่นพี่ ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จากเพื่อนและรุ่นพี่ ส่งผลให้นักเรียนมีการเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อนและรุ่นพี่ ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนเพิ่มสูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Encina and Berger (2021) ได้ทำการศึกษาความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประเทศชิลี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงจากความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนปัจจัยเชิงผลของความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนต่ำสุด คือ ความผูกพันทางจิตใจ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลต่ำสุดเท่ากับ 0.30 ทั้งนี้เป็นเพราะการที่นักเรียนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกับเพื่อน ทำให้นักเรียนกับเพื่อนมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนไว้วางใจและปรึกษาเพื่อนได้ทุกเรื่อง ซึ่งเพื่อนมีความเข้าใจและยอมรับตัวตนของนักเรียนอย่างไร้เงื่อนไข ทำให้นักเรียนได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน และเมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ย่อมทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ของโรงเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความผูกพันทางจิตใจเพิ่มสูงขึ้น ดังที่ เดิมศักดิ์ คทวนิช (2565) กล่าวว่า การที่นักเรียนต้องการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อบุคคลรอบตัว พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน และครู เพื่อให้ตนเองได้รับความรัก ความเข้าใจ การยอมรับและการให้เกียรติจากบุคคลรอบข้าง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Xu and Fang (2021) ได้ทำการศึกษาปัจจัยความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่ส่งผลต่อความผูกพันทางจิตใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นประเทศจีน ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนส่งผลต่อความผูกพัน

ทางจิตใจของนักเรียน เพราะนักเรียนรู้สึกว่าคุณได้รับการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนและโรงเรียน ย่อมทำให้นักเรียนมีความสุขทางจิตที่ดี ส่งผลให้นักเรียนมีความสุขในการมาโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและปัจจัยเชิงผลอื่นต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน เพื่อนำคุณลักษณะของตัวแปรที่น่าสนใจไปพัฒนาให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาโปรแกรมการฝึกอบรม การจัดกิจกรรมกลุ่ม รวมถึงการให้คำปรึกษา เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. ปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงสุด คือ บรรยากาศในโรงเรียนและทุนทางจิตวิทยา ดังนั้น โรงเรียนควรมีการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการทำกิจกรรมสำหรับนักเรียนทุกคน และควรมีการแนะแนวเพื่อสร้างทุนทางจิตวิทยาให้นักเรียนมีความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้น
2. ปัจจัยเชิงผลที่ได้รับอิทธิพลจากความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนสูงสุด คือ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีในชั้นเรียน และความผาสุกทางจิตใจ ดังนั้น โรงเรียนควรมีการปลูกฝังให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน เพื่อสร้างความสมัครสมานสามัคคีต่อกันในโรงเรียน และครูควรสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้ดูแลเอาใจใส่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความสุขในการดำเนินชีวิตในโรงเรียน

รายการอ้างอิง

- เดมศักดิ์ คทวนิช. (2565). *จิตวิทยาทั่วไป*. ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). *โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. ภาควิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันท์ชญา มหาจันทร์. (2567). การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์ระบบเปิดสำหรับมวลชน (MOOC) การจัดการข้ามวัฒนธรรมในบริบทการทำงานของนักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา และคนทำงานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC). *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 32(2), 1-16. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/272073>
- บงกช นักเสียง. (2567). ความแข็งแกร่งในชีวิต การรับรู้วิถีชีวิตถัดไปของการจัดการเรียนการสอนกับคุณภาพชีวิตนิสิตระดับปริญญาตรี ภายหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 32(3), 31-45. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournal/article/view/273689>
- ประกายรัตน์ ภัทรธิตี. (2560). *หน่วยที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการเด็ก*. เอกสารการสอนชุดวิชา 72202 พัฒนาการวัยเด็ก หน่วยที่ 1-7, 1, 50-55. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปี 66 คนไทยพยายามฆ่าตัวตาย 2.5 หมื่นคน 'วัยรุ่น' มากสุด - สธ. ดัน 'หมอ พร้อม-แพทย์ AI' ช่วย. (2567, 16 มกราคม). <https://www.thecoverage.info/news/content/6082>
- ไพศาล วรคำ. (2555). *วิจัยทางการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศธ.เปิดข้อมูลทอม 2/2565 นักเรียนออกกลางคัน 52,808 คน. (2566, 25 เมษายน). <https://www.thaibps.or.th/news/content/326968>

- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2562). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *สถิติข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567*.
http://www.bopp.go.th/?page_id=1828
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis*. Lawrence Erlbaum.
- Datu, J. D., & Valdez, J. M. (2019). Psychological capital is associated with higher levels of life satisfaction and school belongingness. *School Psychology International*, 40(4), 331-346.
<https://doi.org/10.1177/0143034319838011>.
- Encina, Y., & Berger, C. (2021). Civic behavior and sense of belonging at school: the moderating role of school climate. *Child Indicators Research*, 14(6), 1453- 1477. <https://doi.org/10.1007/s12187-021-09809-0>
- Gentzke, S. (2024). School belonging and deaf adolescents. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 29(2), 288-289. <https://doi.org/10.1093/deafed/enae002>
- Goodenow, C. (1993). The psychological sense of school membership among adolescents: scale development and educational correlates. *Psychology in the Schools*, 30(1), 79-90. [https://doi.org/10.1002/1520-6807\(199301\)30:1%3C79::AID-PITS2310300113%3E3.0.CO;2-X](https://doi.org/10.1002/1520-6807(199301)30:1%3C79::AID-PITS2310300113%3E3.0.CO;2-X)
- Johnson, R. M., Strayhorn, T. L., & Parler, B. (2020). "I just want to be a regular kid:" A qualitative study of sense of belonging among high school youth in foster care. *Children and Youth Service Review*, 111. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104832>
- Kalkan, F., & Dağlı, E. (2021). The relationships between school climate, school belonging and school burnout in secondary school students. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 8(4), 59-79. <https://doi.org/10.33200/ijcer.878682>
- Kapor, B., & Tomar, A. (2016). Exploring connections between students' psychological sense of school membership and their resilience, self-efficacy, and leadership skills. *Indian Journal of Positive Psychology*, 7(1), 55-59. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/814441>
- Libbey, H. P. (2007). *School connectedness: influence above and beyond family connectedness*. University Microfilms International.
- Strayhorn, T. L. (2019). *College students' sense of belonging: A key to education success for all students*. Routledge.
- Xu, Z., & Fang, C. (2021). The relationship between school bullying and subjective well-being: the mediating effect of school belonging. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.725542>